

TARIX FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

*Qarshi shahar 2-son texnikumning
Tarix fani o'qituvchisi
Bozorova Munisa G'ulomovna
Qarshi tuman 2-son texnikumning
Tarix fani o'qituvchilari
G'ulomova Shahlo Zafar qizi
Ziyadullayeva Nigora Meliyevna*

Annotatsiya

Ushbu maqolada tarix fanini o'qitish jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati, afzalliklari va samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, tarix ta'limida multimedia vositalari, elektron darsliklar, internet resurslari, virtual ekskursiyalar va interaktiv metodlardan foydalanishning o'quvchilar bilimini oshirishdagi o'rni tahlil qilingan. Zamonaviy texnologiyalar tarix fanini o'qitishda ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda tarixiy bilimlarni chuqur o'zlashtirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: tarix ta'limi, axborot texnologiyalari, raqamli ta'lim, elektron darslik, multimedia, virtual ekskursiya, innovatsion pedagogika.

Kirish

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish jarayonlari ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim sohasida keng imkoniyatlarni yaratib, o'qitish usullarini takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, tarix fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, tarixiy voqealarni chuqurroq anglash va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Tarix fani yosh avlodda milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish va tarixiy xotirani mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli tarix darslarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi tarix fanini o'qitish metodikasini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Tarix fanini o'qitishda axborot texnologiyalarining ahamiyati

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta'lim jarayonini interaktiv va samarali tashkil etish imkonini beradi. Tarix fanida ko'plab voqealar va tarixiy jarayonlarni

tushuntirishda vizual materiallarning o'rni katta. O'quvchilar tarixiy ma'lumotlarni nafaqat eshitish, balki ko'rish va tahlil qilish orqali yaxshiroq o'zlashtiradilar.

Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish tarixiy voqealar ketma-ketligini aniq ko'rsatish, xaritalar bilan ishlash va tarixiy manbalarni o'rganishda katta qulaylik yaratadi. Elektron taqdimotlar, videolavhalar va animatsiyalar murakkab mavzularni sodda va tushunarli tarzda yetkazishga yordam beradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish natijasida:

ta'limning samaradorligi oshadi;

o'quvchilarning mustaqil izlanishlari kuchayadi;

tarixiy tafakkur rivojlanadi;

ta'lim jarayoni qiziqarli tus oladi;

vaqt tejiladi va ko'proq ma'lumot berish imkoniyati yaratiladi.

Multimedia texnologiyalarining tarix ta'limidagi o'rni

Multimedia texnologiyalari matn, grafik tasvir, ovoz, video va animatsiyani birlashtirgan holda axborotni taqdim etadi. Tarix fanida multimedia vositalaridan foydalanish mavzularni yanada jonli va qiziqarli shaklda tushuntirish imkonini beradi.

Masalan, Amir Temur davlati, jadidchilik harakati yoki Ikkinchi jahon urushi mavzularini o'rganishda hujjatli filmlar va tarixiy videolardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq tushunishiga yordam beradi. Tarixiy xaritalar va rekonstruksiya qilingan tasvirlar esa o'tmish voqealarini tasavvur qilish imkonini yaratadi.

Multimedia vositalari quyidagi afzalliklarga ega:

o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi;

mavzuni eslab qolish darajasini oshiradi;

murakkab ma'lumotlarni sodda tushuntiradi;

o'quvchilarning tahliliy fikrlashini rivojlantiradi.

Shu sababli zamonaviy tarix darslarini multimedia texnologiyalarisiz tasavvur qilish qiyin.

Elektron darsliklar va raqamli ta'lim resurslari

Elektron darsliklar an'anaviy darsliklarning zamonaviy shakli bo'lib, ularda matn bilan bir qatorda audio, video va grafik materiallar ham joylashtiriladi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Elektron darsliklarning asosiy afzalliklari:

ma'lumotlarning doimiy yangilanib borishi;
foydalanish qulayligi;
qo'shimcha manbalarga havolalarning mavjudligi;
interaktiv topshiriqlar va testlarning joylashtirilishi.

Bugungi kunda ko'plab elektron kutubxonalar va ta'lim platformalari faoliyat yuritmoqda. Ular tarix fanini chuqur o'rganish uchun keng imkoniyat yaratadi. O'quvchilar tarixiy hujjatlar, ilmiy maqolalar va elektron manbalar bilan mustaqil ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Internet resurslaridan foydalanish imkoniyatlari

Internet bugungi kunda eng katta axborot manbalaridan biri hisoblanadi. Tarix fanini o'rganishda internetdan foydalanish o'quvchilarga qo'shimcha ma'lumotlar topish va ilmiy izlanishlar olib borish imkonini beradi.

Internet resurslari yordamida:

tarixiy hujjatlar bilan tanishish;
ilmiy maqolalarni o'qish;
elektron arxivlardan foydalanish;
muzeylarning virtual kolleksiyalarini ko'rish;
xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalariga murojaat qilish mumkin.

Biroq internetdagi barcha ma'lumotlar ham ishonchli emas. Shu sababli o'quvchilarda axborotni tanlash va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish zarur.

Virtual ekskursiyalar va tarixiy merosni o'rganish

Virtual ekskursiyalar tarix fanini o'qitishdagi innovatsion vositalardan biridir. Ular yordamida o'quvchilar tarixiy obidalar va muzeylarga masofadan turib sayohat qilishlari mumkin.

Masalan, Samarqanddagi Registon maydoni, Buxorodagi Ark qal'asi yoki Xivadagi Ichan qal'a majmuasi bilan virtual tarzda tanishish o'quvchilarning tarixiy bilimlarini boyitadi. Virtual ekskursiyalar tarixiy obidalarni batafsil o'rganish imkonini beradi.

Virtual ekskursiyalarning afzalliklari:

vaqt va mablag' tejaladi;
ko'plab tarixiy obyektlarni bir vaqtning o'zida o'rganish mumkin;

o'quvchilarning qiziqishi ortadi;
amaliy va nazariy bilimlar uyg'unlashadi.

Interaktiv metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar

Tarix fanini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi. Axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashgan interaktiv metodlar dars samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Keng qo'llaniladigan metodlar:

“Aqliy hujum”;
“Munozara”;
“Klaster”;
“Venn diagrammasi”;
“Case-study”;
tarixiy rolli o'yinlar.

Bunday metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tarix ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalarining istiqbollari

— So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim sohasida keng qo'llanila boshladi. Tarix fanida ham sun'iy intellekt asosidagi dasturlar o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish va individual tavsiyalar berish imkoniyatini yaratmoqda.

Sun'iy intellekt quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

avtomatik test tizimlari;
shaxsiylashtirilgan ta'lim;
tarixiy ma'lumotlarni tezkor izlash;
virtual yordamchi dasturlar;
o'quv jarayonini monitoring qilish.

Kelajakda sun'iy intellekt tarix ta'limining ajralmas qismiga aylanishi kutilmoqda.

Xulosa

Tarix fanini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Multimedia vositalari, elektron darsliklar, internet resurslari, virtual ekskursiyalar va sun'iy intellekt texnologiyalari tarixiy bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi.

Zamonaviy texnologiyalar o'quvchilarning tarix faniga bo'lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlash va izlanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu sababli tarix ta'limida innovatsion yondashuvlardan keng foydalanish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Azamxo'jayev S. *O'zbekiston tarixi.* – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. Ishmuhamedov R., Yo'ldoshev M. *Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar.* – Toshkent, 2019.
4. Saidahmedov N. *Yangi pedagogik texnologiyalar.* – Toshkent, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli ta'limni rivojlantirishga oid qarorlari. Pedagogika va tarix ta'limiga oid ilmiy maqolalar va elektron manbalar.